Lietuvos Respublikos diplomatinių atstovybių JAV
AKTUALIOS EKONOMINĖS INFORMACIJOS SUVESTINĖ
2025 m. sausio mėn.

Lietuvos – JAV verslo ryšiai
Sausio 28-30 d. San Franciske vyko „Photonics West 2025 paroda“, kurioje Lietuvos lazerių asociacija ir Inovacijų agentūra kartu su 9 Lietuvos įmonėmis organizavo Lietuvos nacionalinio stendo pristatymą. Be to, parodoje su individualiais stendais dalyvavo dar 12 įmonių. Šis sektorinis renginys JAV pritraukia gausią Lietuvos verslo bendruomenę (iš Lietuvos atvyko apie 80 žmonių delegacija). Parodos metu Lietuvos paviljone taip pat vyko tinklaveikos sesija, sujungusi Lietuvos verslo bendruomenę su JAV atstovais naujoms bendradarbiavimo partnerystėms. Papildomai, sausio 27 d. LR generalinis konsulatas Los Andžele Lietuvos lazerių bendruomenei organizavo apsilankymą JAV Gynybos departamento inovacijų organizacijoje Defense Innovation Unit - DIU ir NASA Ames Research Center Silicio slėnyje, kur aptartos bendradarbiavimo galimybės gynybos inovacijų ir kosmoso tyrimų srityse. Lietuva jau dabar prisideda prie aukštųjų technologijų vystymo pasaulyje, o šie susitikimai atveria naujas galimybes mūsų šalies lazerių ir optikos pramonei. *Innohub Lietuva* sausio 27 d. organizuotame tinklaveikos renginyje, subūrusiame Photonics West parodoje dalyvaujančią Lietuvos lazerių bendruomenę ir lietuvių diasporos atstovus, diskutuota, kaip kartu galime kurti inovatyvią ateitį.

Bendra ekonominė informacija	
BVP ir nedarbo lygis. 2024 m. IV ketv. JAV ekonomika augo 2,3 proc., sausio 30 d. pranešė JAV Komercijos departamentas. Palyginimui, 2024 m. III ketv. augimas siekė 3,1 proc., bendras 2024 m. BVP augimas siekė 2,5 proc. Stiprų JAV ekonomikos augimą palaikė vidaus vartojimas: buvo kuriamos naujos darbo vietos, nedarbo lygis išliko žemas. 2024 m. gruodžio mėn. duomenimis nedarbo lygis JAV siekė 4,1 proc. ir buvo 0,3 proc. didesnis nei prieš metus. **Palūkanų normos.** Federalinis rezervų bankas sausio 29 d. vykusio posėdžio metu nusprendė palikti dabar galiojančias palūkanų normas 4,25 proc. – 4,5 proc. ribose. Anksčiau FED prognozavo du palūkanų mažinimus 2025 m., tačiau dabar neaišku, kada tai galėtų įvykti, nes metinė infliacija nuo rugsėjo mėnesio didėjo nuo 2,5 proc. iki 2,9 proc., taip pat dėl neapibrėžtumo, susijusio su prezidento D. Trumpo siūlomais muitais užsienio prekėms. FED pirmininkas J. Powellas signalizuoja atsargesnį požiūrį į tolesnį palūkanų mažinimą. **Našumas.** JAV darbo statistikos biuras pranešė, kad 2024 m. III ketv. privataus sektoriaus (neįskaičiuojant žemės ūkio) darbo našumas padidėjo 2,2 proc. Pagamintos produkcijos kiekis didėjo 3,5 proc., o darbo valandos – 1,2 proc. Palyginus su tuo pačiu laikotarpiu prieš metus, darbo našumas išaugo 2,0 proc. **Prekybos deficitas.** JAV prekybos prekėmis deficitas 2024 metais pasiekė rekordinį 1,2 trilijono USD lygį, nes Amerikos vartotojai gausiai pirko importuotas prekes, o stiprus JAV doleris stabdė eksporto augimą. Komercijos departamento paskelbti duomenys rodo, kad JAV prekių ir paslaugų importas išaugo 6,6 proc. ir pasiekė rekordinį 4,1 trilijono dolerių lygį, nes amerikiečiai dideliais kiekiais pirko automobilių dalis, svorio metimo vaistus, kompiuterius ir maisto produktus iš kitų šalių. JAV prekių ir paslaugų eksportas taip pat pasiekė rekordą, 2024 m. sudarydamas 3,2 trilijono dolerių. Tai lėmė istoriniai JAV paslaugų, tokių kaip verslo ir finansinės konsultacijos, pardavimai, taip pat užsieniečių išlaidos kelionėms JAV.	Bureau of Economic Analysis Bureau of Labor Statistics Federal Reserve NY Times
Darbuotojų mažinimas. Prezidentas D. Trumpas, siekdamas padidinti JAV federalinės vyriausybės efektyvumą, įkūrė Vyriausybės efektyvumo departamentą (DOGE), kurio vadovu paskyrė E. Muską ir pavedė jam modernizuoti ir efektyvinti veiklos procesus. Viena pagrindinių DOGE iniciatyvų – siūlyti federaliniams darbuotojams išeitines išmokas mainais į savanorišką pasitraukimą iš pareigų.	White House The Sun

Jau daugiau nei 20 000 darbuotojų sutiko su pasiūlymu gauti aštuonių mėnesių darbo užmokestį ir išeiti iš darbo savo noru ir tokiu būdu padėjo sumažinti federalinių darbuotojų skaičių ~1 % (tikslas – 10 %). Agresyvus federalinių darbuotojų skaičiaus mažinimas gali neigiamai paveikti vyriausybės funkcijas. Net sezoniniai darbuotojai, kurie aptarnauja 433 JAV nacionalinius parkus ir istorines vietas, pradėjo gauti elektroninius laiškus, kad jų darbo pasiūlymai 2025 m. sezonui buvo „atšaukti“ be jokių papildomų paaiškinimų. Tai paveiks tūkstančius parkų reindžerių, kurie reaguoja į skubios medicininės pagalbos atvejus, lankytojų centrų darbuotojus, teritorijas tvarkančius darbuotojus.	LA Times
Įtraukties programos. Prezidentas D. Trumpas pirmąją savo darbo Baltuosiuose Rūmuose dieną uždraudė DEI (*ang. diversity, equity and inclusion*) programas JAV vyriausybėje ir atnaujino diskusijas apie tai, kas yra DEI ir ar ši iniciatyva buvo naudinga darbuotojams ir įmonėms. Nors privataus sektoriaus šis prezidento sprendimas tiesiogiai neįtakoja, verslas taip pat ėmėsi peržiūrėti DEI programas. „Meta“ pranešė, kad artimiausiu metu ketina atleisti daugiau nei 3 600 darbuotojų ir tai yra susiję su DEI programų uždraudimu Federalinėse įstaigose. Gali būti, kad tai tik formali priežastis, nes „Meta“ jau 2022-2023 m. panaikino apie 21 000 darbo vietų, t. y. maždaug 25 % savo darbuotojų. Tačiau panašių žingsnių ėmėsi ir kitos kompanijos. „Google“ pranešė naikinanti savo tikslą įdarbinti žmones iš jautrių socialinių grupių ir peržiūri kai kurias savo įvairovės, lygybės ir įtraukties programas. „McDonald‘s“ taip pat peržiūri DEI strategiją, naikina t.t. įsipareigojimus, tačiau tvirtina, kad bendrovė ir toliau laikysis įtraukties principų.	CBS News Daily News

Technologijos, inovacijos, mokslas	
Dirbtinis intelektas. Sausio mėnesį smarkiai krito JAV technologijų sektoriaus akcijų kainos. Didžiausią smukimą patyrė „Nvidia“, kurios akcijos smuko net 18 %. Šį kritimą išprovokavo Kinijos kompanijos bendrovės „DeepSeek“ pareiškimas kad ji per du mėnesius sukūrė atvirojo kodo dirbtinio intelekto modelį, išleidusi tam mažiau nei 6 mln. dolerių. Atsižvelgiant į tai, kad „OpenAI“, „Microsoft“, „Meta“ ir kitos savo modeliams kurti skyrė šimtus milijardų dolerių, kilo nuogąstavimų, kad Kinija gali aplenkti JAV pagal investicijų į dirbtinį intelektą mastą ir efektyvumą. „DeepSeek“ programa dabar yra geriausia nemokama programa „Apple App Store“ parduotuvėje, nustūmusi „OpenAI“ programą „ChatGPT“ į antrąją vietą. Nuo pat „Deepseek“ pasirodymo netilo kalbos apie šio dirbtinio intelekto modelio sukūrimo kaštus ir naudotą įrangą – kai kurių ekspertų teigimu, modeliui sukurti prireikė daug daugiau nei oficialiai skelbiama – 1,6 mlrd. USD buvo išleista vien techninei įrangai, modeliui kurti panaudota 50 000 Nvidia Hopper lustų.	NBC Semianalysis
Autonominiai automobiliai. JAV kompanija „Waymo“ paskelbė, kad pradeda testuoti autonominius elektromobilius Los Andželo greitkeliuose. Bandymu metu, kaip ir normalios eksploatacijos sąlygomis, robotaksi važinės be žmogaus vairuotojo vietoje. Pradžioje „Waymo“ kvies savo darbuotojus išbandyti automobilį be vairuotojo, o vėliau šią paslaugą pasiūlys visuomenei. Pažymėtina, kad ne visi gyventojai džiaugiasi šiomis inovacijomis. Kelios dienos prieš tai minia žmonių viename iš Los Andželo rajonų apgadino „Waymo“ transporto priemonę. Konsultacijų bendrovė McKinsey prognozuoja, kad iki 2035 m. automobilių be vairuotojo rinka gali sugeneruoti 300-400 mlrd. USD pajamų.	Techcrunch LA Times KasmoDigital
Medtech. D. Trump planuojami tarifai medicinos prietaisams gali smarkiai padidinti gamybos sąnaudas, stabdyti inovacijas ir sukelti tiekimo grandinių pokyčius. Analitikai apskaičiavo, kad apie 75 % medicinos prietaisų, parduodamų JAV rinkoje, yra pagaminti užsienyje, o didžiausios gamintojos yra Kinija ir Meksika. Tuo tarpu Kanada yra viena pagrindinių JAV medicinos prietaisų importuotojų. Muito mokesčių įvedimas gali lemti kainų augimą ligoninėms ir pacientams. Pandemijos pamokos jau paskatino kai kurias bendroves, tokias kaip *GE HealthCare*, diversifikuoti gamybą, tačiau mažesnės įmonės gali susidurti su dideliais iššūkiais. Inovacijų sulėtėjimas ir galimos gamybos pertvarkos gali ilgainiui paveikti visą sveikatos priežiūros sektorių.	FierceBiotech

Puslaidininkiai. JAV Puslaidininkių pramonės asociacija naujajai D. Trumpo administracijai išdėstė pramonės atstovų prioritetus ir tikisi, kad politikai padės išlaikyti stiprią puslaidininkių pramonę JAV. Tarp pagrindinių prioritetų - skatinti JAV lustų gamybą ir investicijas į inovacijas, užtikrinti, kad JAV išliktų konkurencinga investicijoms į puslaidininkių tyrimus, projektavimą ir gamybą, plėsti talentų bazę ugdant, pritraukiant ir išlaikant aukštos kvalifikacijos specialistus, kurti stiprias pasaulines lustų tiekimo grandines ir palengvinti prieigą prie naujų bei augančių rinkų, užtikrinti, kad politika būtų kruopščiai subalansuota, tikslinga, veiksminga ir nekenktų interesams, kuriuos siekiama apsaugoti.	Semiconductor Industry Association
Gaisrai. Sausio mėn. Pacific Palisades ir kitose Los Andželo dalyse siautėję gaisrai sugadino arba sunaikino apie 350 mln. USD vertės viešąją infrastruktūrą, įskaitant gatvių apšvietimą, poilsio centrus ir sudegusią biblioteką, kt. Bendra ekonominių nuostolių suma gali siekti iki 250 mlrd. JAV dolerių. Tai yra viena brangiausių stichinių nelaimių JAV istorijoje.	Independent LA Times
Holivudas. Prezidentas D. Trump savo socialiniuose tinkluose paskelbė, kad jis paskyrė tris aktorius Jon Voight, Sylvester Stallon ir Mel Gibson „ypatingais ambasadoriais“ Holivude, teigdamas, kad aktoriai bus jo „specialieji pasiuntiniai“ ir teiks jam informaciją apie kino industriją, kad Holivudas būtų sugrąžintas „didesnis, geresnis ir stipresnis nei bet kada anksčiau“.	AP News
Niujorko miesto ekonominės plėtros korporacija (EDC – *Economic Development Corporation*) išplatino ataskaitą, kurioje teigiama, kad 2024 m. Niujorko ekonomika atgijo, pasiektas didžiausias užimtumo lygis, o turizmo pramonė beveik pasiekė prieš pandemiją fiksuotą piką. 2024 m. miestas sulaukė 65 mln. lankytojų, (daugiau buvo tik 2019 metais), o 2025 m. prognozuojamas rekordinis turistų skaičius - 68 mln. Niujorke 2024 m. darbo vietų privačiajame sektoriuje skaičius (4,15 mln.) - didžiausias per visą istoriją. Pasiektas ir rekordinis Niujorke įsidarbinusių koledžų studentų, kurie baigė studijas 2021 m. arba vėliau, skaičius - 500 000. Vis dėlto D. Trumpo ketinimai mažinti federalinį finansavimą miestų ir valstijų programoms ir masiškai deportuoti imigrantus kelia nerimą. Niujorke daugiau nei penktadalis miesto darbuotojų yra imigrantai, kurių vaidmuo tokiose pramonės šakose kaip mažmeninė prekyba, viešbučių verslas, sveikatos priežiūra ir statyba yra labai didelis. Bent dalies jų deportavimas turėtų didelį poveikį visai miesto ekonomikai.	New York Times

Energetika, transportas, klimatas	
Elektromobiliai. Prezidentas D. Trumpas pasirašė įsaką, kuriuo įšaldė įkrovimo infrastruktūros finansavimą ir atsisakė J. Biden ambicingo tikslo, kad iki 2030 m. elektromobiliai sudarytų pusę JAV parduodamų naujų automobilių. Šis įsakas aiškiai rodo D. Trumpo prioritetus autopramonės atžvilgiu, tačiau nepanaikina ir nepakeičia kitų teisės aktų, pagal kuriuos ir toliau galioja vartotojų mokesčių lengvatos elektromobiliams, valstijų ir federalinės emisijų normos. Tikėtina, kad kitas D. Trumpo žingsnis bus peržiūrėti emisijų normas ir kuro suvartojimo reikalavimus JAV parduodamiems automobiliams, kurios dabar skatina automobilių gamintojus gaminti daugiau elektromobilių negu kad jie norėtų esant kitokiam reguliavimui.	White House NPR
Nafta. Manoma, kad šiais metais „Brent“ žalios naftos kaina vidutiniškai sieks 73,01 USD už barelį, o „West Texas Intermediate“ - 68,96 USD už barelį. Didžiausi Volstrito bankai padidino naftos kainų prognozes šiems metams, atsižvelgiant į ekonominės politikos neapibrėžtumą - Prezidento D. Trumpo įsakai ir pastabos buvo pagrindiniai naftos kainų pokyčius lėmę veiksniai per pastarąsias dvi savaites ir, tikėtina, dar kurį laiką skatins neapibrėžtumą. Planai įvesti 25 % tarifą importui iš pagrindinių prekybos partnerių Kanados ir Meksikos vis labiau kelia nerimą investuotojams, nors vis dar neaišku, ar šie mokesčiai apims ir naftą. Šios šalys yra pagrindinės žaliavinės naftos tiekėjos, todėl importo mokesčių padidinimas gali turėti reikšmingų pasekmių, galinčių lemti didesnes benzino kainas Vidurio Vakaruose, kurie yra didžiausi Kanados žaliavinės naftos vartotojai JAV.	WSJ

Spūstys. D. Trumpo administracija gali atšaukti pagrindinį federalinį leidimą Niujorko valstijai įvesti spūsčių apmokestinimą įvažiuojant į Manheteną. Mokestis taikomas nuo sausio pradžios ir buvo tikimasi, kad Niujorko viešojo transporto atnaujinimui bus gauta daugiau kaip 15 mlrd. dolerių. D. Trumpas, vos pradėjęs eiti pareigas, pareiškė, kad šis mokestis kenkia Niujorko miesto ekonomikai ir jau kalbėjosi tuo klausimu su Niujorko valstijos gubernatore Kathy Hochul. D. Trumpas pažadėjo prieš priimant sprendimą apie tai informuos gubernatorę. Vis dėlto ekspertai mano, kad sprendimas atšaukti leidimą greičiausiai bus skundžiamas teisminiu būdu ir gali ilgai užtrukti.	New York Times

Žemės ūkis ir maisto pramonė	
Kiaušinių kainos. Pastaraisiais mėnesiais JAV itin sparčiai kyla kiaušinių kainos – tuzino (12 vnt.) kiaušinių dėžutė pabrango beveik dvigubai iki 4 USD, parduotuvėse ribojamas kiaušinių kiekis vienam pirkėjui, nes dėl sutrikusios tiekimo grandinės kai kurių parduotuvių lentynos visiškai ištuštėjo. JAV Žemės ūkio departamentas (USDA) prognozuoja, kad šiais metais kiaušinių kainos gali pakilti dar 20 proc. Pagrindinė kiaušinių kainų kilimo priežastis – paukščių gripo protrūkis, prasidėjęs 2022 m. Yra ir paukščių gripu užsikrėtusių žmonių, vienas jų mirė, tačiau sveikatos apsaugos pareigūnai nerado įrodymų, kad liga plinta nuo žmogaus iki žmogaus.	AP News CBS News
Mėsa. Nebraska tapo dar viena valstija, kurioje įsigalios įstatymas, draudžiantis laboratorijoje auginamą mėsą. „Tikro maisto“ įstatyme numatoma, kad laboratorijoje užauginta mėsa negalės būti gaminama, platinama ar parduodama Nebraskoje. Jame taip pat apibrėžiami „dirbtinai užauginti maisto baltymai“ ir reikalaujama, kad šie produktai būtų ženklinami kaip „suklastoti maisto produktai“. Įstatymo iniciatoriai pabrėžia būtinybę apsaugoti valstijos žemės ūkio sektorių. Analogiški įstatymai jau priimti Floridoje ir Alabamoje, o teisėkūros procesas taip pat vyksta Arizonoje. Visame pasaulyje skaičiuojama daugiau nei 150 kompanijų, kurios parduoda iš ląstelių išaugintą mėsą, iš jų 43 yra Jungtinėse Valstijose.	FeedStuff
Mėsos pardavimai. Pernai JAV fiksuotas žymus mėsos paklausos augimas – didėjo tiek pardavimų išraiška JAV doleriais (5,3%), tiek parduotos mėsos kiekis (1,9%). Pastebima, kad brangstant maistui viešojo maitinimo įstaigose, vis daugiau jo gaminama namuose. 2024 m. vienas pirkėjas mėsos įsigijo vidutiniškai 54 kartus – tai didžiausias rodiklis pastaraisiais metais. Augo visų mėsos rūšių ir kategorijų pardavimai, išskyrus šviežios kalakutienos (nepakito) ir veršienos (mažėjo).	FeedStuff
Alkoholiniai gėrimai. JAV Iždo departamento Alkoholio ir tabako mokesčių ir prekybos biuras pristatė siūlomus alkoholinių gėrimų ženklinimo pokyčius. Jais numatoma suteikti vartotojams daugiau informacijos apie alkoholinių gėrimų turinį. Pirmoji taisyklė, panaši į mitybos faktų etiketę, reikalautų atskleisti alkoholio ir maistinių medžiagų kiekį, įskaitant alkoholio tūrio procentą, alkoholio kiekį skysčio uncijomis, kalorijas, angliavandenius, riebalus ir baltymus. Antroji taisyklė reikalautų atskleisti pagrindinius maisto alergenus. Šiuo metu daugumoje alkoholio etikečių JAV šios informacijos nereikalaujama – egzistuoja tik rekomendacija dėl jos pateikimo. Tuo pačiu metu JAV prasidėjo diskusijos apie tai, ar nereikėtų alkoholio etiketėse nurodyti informacijos apie galimą su vartojimu susijusią riziką susirgti vėžiu.	Federal Register AP News

Parengė: Lietuvos ambasada JAV, Lietuvos generaliniai konsulatai Niujorke, Čikagoje ir Los Andžele.